

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 733/2014-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 3. decembra 2014 predbežne prerokoval sťažnosť B. M. a Z. M., zastúpených advokátom JUDr. Miroslavom Stopkom, konateľom spoločnosti Advokátska kancelária JUDr. Stopka, JUDr. Blendovský, JUDr. Strapáč, PhD., s. r. o., Potočná 2835/1 A, Čadca, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1 a 4, čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9 NcC 15/2004 z 28. januára 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť B. M. a Z. M. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. apríla 2014 doručená sťažnosť B. M. a Z. M. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1

a 4, čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 ústavy uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 NcC 15/2004 z 28. januára 2014 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

2. V odôvodnení predloženej sťažnosti sťažovatelia uviedli, že v konaní vedenom na Okresnom súde Čadca (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 10 C 291/2012 o zaplatenie 32 255,76 € s príslušenstvom majú postavenie žalovaného v 1. a 2. rade. Navrhovateľkou v tomto konaní je obchodná spoločnosť STAVPOČ, s. r. o., Vojenské 812, Námestovo. Sťažovatelia vzniesli 12. augusta 2013 v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 10 C 291/2012 námietku zaujatosti voči konajúcej sudkyňi JUDr. Anne Plichtíkovej a zároveň aj voči všetkým sudcom okresného súdu a žiadali o ich vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci. Krajský súd napadnutým uznesením rozhodol, že sudkyňa JUDr. Anna Plichtíková nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci a zároveň v odôvodnení rozhodnutia uviedol, že vzhľadom na to, že nedošlo k vylúčeniu zákonnej sudkyne, nebolo nutné rozhodovať o ostatných sudcoch okresného súdu. Svoje rozhodnutie krajský súd odôvodnil skutočnosťou, že v danej veci už krajský súd uznesením sp. zn. 5 NcC 76/2013 z 15. februára 2013 rozhodol o nevyhlúčení sudkyne JUDr. Anny Plichtíkovej z prejednávania a rozhodovania veci. Zákonná sudkyňa JUDr. Anna Plichtíková vec predložila na rozhodnutie krajskému súdu, pričom vo svojom vyjadrení uviedla, že nemá vzťah k veci a jej vzťah k sťažovateľovi (ako odporcovi v 1. rade) je čisto profesionálny. K veci sa vyjadrili aj ostatní sudcovia okresného súdu. Krajský súd vo svojom rozhodnutí poukázal na dva základné dôvody vylúčenia zákonného sudcu, a to pre pomer k veci a pomer k účastníkovi, pričom ide o okolnosti rovnakého významu. Poukázal na skutočnosť, že v porovnaní s už vo veci vydaným uznesením sp. zn. 5 NcC 76/2013 z 15. februára 2013 nedošlo k zmene pomerov vo vzťahu uvedených sudkýň k veci alebo účastníkom konania, sťažovatelia neuvádzajú vo vznesenej námietke nové skutočnosti, a preto nebolo potrebné o nich rozhodovať opätovne. K tvrdeniam sťažovateľov, že v inom konaní sp. zn. 8 NcC 82/2013 z 28. februára 2013 krajský súd sudkyňu JUDr. Annu Plichtíkovú vylúčil z prejednávania veci, poukázal na skutočnosť, že senát krajského súdu nie je viazaný názorom iného senátu.

3. V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovatelia odôvodnili tvrdenia o porušení nimi označených základných práv takto:

... „Zásada dôvery účastníkov súdneho konania v spravodlivosť a to, že súdy v ich veciach budú konať nestranné a nezávisle, je vyjadrená v čl. 46 ods. 1 Ústavy SR, v nadväznosti ďalej na čl. 141 ods. 1, čl. 152 ods. 4. Tieto zásady sú potom prenesené do právnej úpravy Občianskeho súdneho poriadku, § 1, § 3. V súlade s touto právnou úpravou pokiaľ účastníkovi konania vznikne pochybnosť o nestrannosti a nezaujatosti súdu, vznikajú mu práva uplatniť vznesenou námietkou v súlade s ustanovením § 15 ods. 1 O. s. p. zaujatosť, a to, či v vzťahu k osobe sudcu, ktorému vec v rámci rozvrhu práce na prejednanie napadla, alebo všetkým sudcom príslušného súdu.

Áno, je možné prisvedčiť rozhodnutiu KS, voči ktorému naša sťažnosť smeruje, že pri preskúmaní účastníkom konania vznesenej námietky o nej konajúci súd prihliada na jej dôvodnosť z hľadiska toho, či u zákonného sudcu, resp. i ďalších sudcov súdu, na ktorý vec napadla, sú tieto podmienky výkonu spravodlivosti splnené s ohľadom na skutočnosť, či vec prejednávajúci sudca je bez pomeru k osobám účastníkov takéhoto konania alebo veci samej. Bez povšimnutia však nemôže ostať ale aspekt pohľadu na nezávislosť a nestrannosť súdu, kedy práve pochybnosť o nestrannosti a zaujatosti súdu je vyvolaná činnosťou súdu vlastnou.

O takýto prípad išlo práve v konaní vo veci samej a vo vzťahu k nami ako účastníkmi konania vznesenej námietke zaujatosti osoby sudkyne JUDr. Anny Plichtíkovej. K vzneseniu námietky zaujatosti z našej strany došlo práve z dôvodu, že v súvislosti s rozhodovacou činnosťou Krajského súdu v Žiline v inej veci bolo rozhodnuté o tom, že práve táto sudkyňa, ktorej vec v konaní pred prvostupňovým OS v Čadci napadla na prejednanie a rozhodnutie, bola z prejednávania tejto veci vylúčená.

S prihliadnutím na tento aspekt na strane účastníka nemôže nevzniknúť obava z toho a pochybnosť o tom, že v inej veci, ktorej je účastníkom konania, by práve osoba, čo aj vylúčená z prejednávania a rozhodnutia jeho inej veci, bola nezaujatá, teda že by táto vec potom mala byť prejednaná objektívne nestranným a nezávislým súdom.

Ak teda absenciu princípu nezaujatosti a nestrannosti činnosti súdu (sudcu) vyvolal vlastnou činnosťou súd, ktorému o otázke nestrannosti a nezaujatosti rozhodovania vecí o vzťahu k osobám sudcov prislúcha rozhodovacia činnosť, nesmie byť táto skutočnosť v inom súdnom konaní ponechaná bez povšimnutia.

V tomto smere nemožno pripustiť, aby mal účastník konania znášať pre prípadné vady nesystémového konania v činnosti krajského súdu pri rozhodovaní o vylučovaní osôb sudcov z prejednávania vecí účastníkov konania, vo vzťahu ku ktorým napadli na súd na prejednanie viaceré veci, neistotu, že práve osoba zákonného sudcu, ktorá bola v inej jeho veci prejednávanaj pred súdom práve v súvislosti s otázkou vylúčenia pochybnosti o nestrannosti a nezaujatosti činnosti súdu, prejednanja a rozhodnutia veci vylúčená.

Preto nesmie ostať bez povšimnutia v tomto smere nesprávny postup Krajského súdu v Žiline, kedy tvrdí, že pre jeho rozhodnutie o danej vznesenej námietke zaujatosti sudcu nie je záväzné rozhodnutie iného senátu toho istého krajského súdu v inej veci. Tento alibizmus a postup vo veci konajúceho KS je neprípustný tiež z dôvodu, že práve správna a jednotná rozhodovacia činnosť súdov na rovnakom stupni a zhodnou ich vecnou príslušnosťou má vytvárať právnu stabilitu a právne istoty účastníkov konania. Tieto základné princípy právneho štátu boli rozhodovacou činnosťou vo veci konajúcim KS porušené.

Nemôže ďalej ostať bez povšimnutia ani skutočnosť, a sťažovatelia takýto postup KS považujú za nesprávny, keď KS svoje rozhodnutie zdôvodňuje tým, že v tejto prejednávanaj veci, kedy rozhodoval o námietke zaujatosti podanej nami sťažovateľmi, ako účastníkmi konania, bolo už skôr rozhodnuté o vylúčení určitých sudcov z prejednávanej veci ...

... Na záver je teda možné dodať a zdôrazniť vo vzťahu k rozhodnutiu KS to, že takýmto arbitrárnym, ústavne nekonformným výkladom ustanovenia § 15 ods. 1 O. s. p. vo vzťahu k skutkovému stavu a k nezohľadneniu už vytvoreného stavu skorším rozhodnutím o vylúčení JUDr. Anny Plichtikovej z prejednávania veci je vytvorený stav obavy účastníkov konania z znemožnení objektívneho, nezávislého a nestranného rozhodnutia súdu. Aspekt predpokladaného prvku objektívnosti, nestrannosti a nezávislosti rozhodovania súdu v ďalšom konaní môže na strane účastníka vedeného konania vzniknúť len v prípade, ak to, že raz už bola osoba sudcu z prejednávania a rozhodnutia jeho veci (pri viacerých veciach v ktorejkoľvek z nich) vylúčená, bude pri rozhodovaní o nej rešpektovaná).

Na strane účastníka súdneho konania a ani v právnom poriadku ako takom nie je akceptovateľné, aby jeho vec mal prejednávať sudca, ktorý bol v inej jeho veci z prejednávania vylúčený. Účastník konania nemá dôvod hodnotiť záväzné rozhodnutie súdu o vylúčení sudcu z prejednávania jeho veci, najmä ak k takémuto konaniu nedal sám

podnet a môže len vyvodzovať, že je preukázaná obava z nie nestranného a nezaujatého rozhodnutia jeho veci (priateľský či nepriateľský vzťah a pod).“

4. Sťažovatelia v závere svojej sťažnosti žiadajú, aby ústavný súd po vykonanom dokazovaní vydal takétoé rozhodnutie:

„1. Základné právo sťažovateľov B. M. a Z. M. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1, čl. 2 ods. 2, čl. 12 ods. 1, 4, čl. 141 ods. 1, čl. 144 ods. 1 a čl. 152 ods. 4 Ústavy uznesením Krajského súdu Žilina sp. zn. 9 NcC/15/2014-131 zo dňa 28. 01. 2014 porušené bolo.

2. Uznesenie Krajského súdu Žilina sp. zn. 9 NcC/15/2014-131 zo dňa 28. 01. 2014 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľom priznáva finančné zadosťučinenie vo výške 1 500 €, ktoré Krajský súd Žilina je povinný sťažovateľom vyplatiť spoločne a nerozdielne do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Krajský súd Žilina je povinný nahradiť sťažovateľom trovy konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky na účet jeho právneho zástupcu JUDr. Stopka, JUDr. Blendovský, JUDr. Strapáč, PhD., s. r. o. so sídlom Potočná 2835/1 A, 022 01 Čadca, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

6. Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

7. Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (IV. ÚS 23/05).

Judikatúra ústavného súdu stabilne pripomína, že ochrana ústavnosti nie je a ani z povahy veci nemôže byť iba úlohou ústavného súdu, ale je takisto úlohou všetkých orgánov verejnej moci, v tom rámci predovšetkým všeobecného súdnictva. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti inštitucionálny mechanizmus, ktorý nastupuje až v prípade zlyhania všetkých ostatných do úvahy prichádzajúcich orgánov verejnej moci (napr. I. ÚS 214/09). Podľa právneho názoru ústavného súdu preto nemožno akceptovať, aby napĺňanie úsilia o spravodlivé súdne konanie príslušným všeobecným súdom v danej veci nahradzoval ústavný súd svojím vstupovaním a ingerenciou do tohto dosiaľ meritórne neskončeného konania. Ústavný súd môže urobiť zásah na ochranu ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv sťažovateľov až vtedy, keď už ostatné orgány verejnej moci nie sú schopné protiústavný stav napraviť (IV. ÚS 322/09).

8. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že predpokladom na záver o porušení základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstránitel'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní vo veci samej, resp. ktoré nemožno napraviť procesnými prostriedkami, ktoré sú obsiahnuté v zákone č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (m. m. I. ÚS 148/03, III. ÚS 355/05, II. ÚS 307/06).

Pridržiavajúc sa svojej stabilnej judikatúry ústavný súd ďalej poukazuje na to, že základné právo na súdnu ochranu „je výsledkové“, to znamená, musí mu zodpovedať proces ako celok, a skutočnosť, či napadnuté konanie ako celok bude spravodlivé, závisí od pokračujúceho konania a rozhodnutia všeobecných súdov (m. m. III. ÚS 33/04, IV. ÚS 163/05, II. ÚS 307/06, II. ÚS 155/08).

Aj z ďalšej judikatúry ústavného súdu (napr. I. ÚS 79/03, I. ÚS 236/03), obdobne ako z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. Komanický c. Slovenská republika, rozsudok zo 4. júna 2002), vyplýva, že ústavný súd a Európsky súd pre ľudské práva overujú, či konanie posudzované ako celok bolo spravodlivé v zmysle čl. 46 až čl. 50 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

9. V okolnostiach prípadu sťažovateľov ústavný súd zastáva názor, že namietaný postup a uznesenie krajského súdu by mohli zakladať porušenie označených práv sťažovateľov len v prípade, ak by boli spojené s konkrétnym relevantným nepriaznivým dôsledkom pre sťažovateľov, ktorý bol týmto postupom a uznesením spôsobený, pričom by sa tento negatívny dôsledok musel zároveň vzťahovať na výsledok konania a nebolo by ho možné korigovať v ďalšom procesnom postupe, prípadne v opravných konaniach.

Preto, ak sú sťažovatelia toho názoru, že v ich veci konajúca sudkyňa mala byť vylúčená z prerokovania a rozhodovania tejto veci a že neboli rešpektované ich procesné práva pri rozhodovaní o uplatnenej námietke zaujatosti sudkyne okresného súdu, budú mať možnosť svoje výhrady uplatniť pri využití prostriedkov právnej ochrany, ktoré im Občiansky súdny poriadok priznáva voči meritórnemu rozhodnutiu. Ide jednak o právo

na riadne opravné prostriedky, ale aj právo využiť mimoriadne opravné prostriedky proti právoplatnému rozhodnutiu vo veci.

10. Ústavný súd uvádza, že podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základného práva alebo slobody môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (I. ÚS 103/02, IV. ÚS 115/07).

Pri predbežnom prerokovaní predloženej sťažnosti ústavný súd zistil, že ochranu sťažovateľmi označeným základným právam na podklade ich možného porušenia z dôvodov uvedených v sťažnosti je oprávnený poskytnúť všeobecný súd, a to v konaní o riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiu vo veci samej. Preto ústavný súd rešpektujúc požiadavku subsidiarity plynúcu z čl. 127 ods. 1 ústavy i svoju doterajšiu rozhodovaciu prax sťažnosť sťažovateľov odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

11. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd už ďalšími návrhmi sťažovateľov nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. decembra 2014